

Koshish in Kathmandu

Op 25 april 2015 stond Kathmandu, de hoofdstad van Nepal, plots in volle belangstelling. Een ernstige aardbeving in de Himalaya had een gedeelte van de stad getroffen met vele slachtoffers en vandaag zijn er nog een 400.000 mensen die leven in tijdelijke woningen en met schrik de winter afwachten. Kathmandu, gekend door de toeristen voor zijn oude paleizen en tempels, moest toezien hoe een aantal van die historische sites zwaar werden getroffen. De aardbeving spaarde mens noch gebouw.

Vandaag werd er al veel heropgebouwd, maar zoals reeds aangegeven leven nog velen in woonkampen, wachtend tot hun huis opnieuw bewoonbaar is.

Vandaag is Nepal ook getroffen door een conflict met India, vanwaar de brandstof moet komen. Omwille van de nieuwe grondwet, die niet in lijn is met wat India verwacht rond de verdeling van de zetels in het parlement gelinkt aan de etnische groepen, werd de oliekraan toegedraaid en zijn de benzinstations gesloten, met alle gevolgen van dien voor het transport. Een crisis die men creatief probeert op te lossen met benzine die onder de tafel wordt verhandeld, waardoor de taxiprijzen verviervoudigd zijn. Kathmandu, de anders zo drukke stad, ligt er maar verlaten bij, ook omwille van het Hindu-festival dat nu aan de gang is. De nieuwe grondwet zorgt ook voor onrust bij de christelijke minderheidsgroepen, want de wet stelt dat men niet meer van godsdienst mag veranderen. Ook hier hebben de Hindu-fundamentalisten het blijkbaar voor het zeggen. Maar tegelijk kan men ook vragen stellen hoever India kan gaan in de inmenging in binnenlandse aangelegenheden. Een aspect dat ons onbekend was.

De reden van ons bezoek aan Kathmandu was niet de aardbeving noch het conflict met India, maar wel in opvolging van onze Dr. Guislain-award van 2013 die werd toegekend aan Matrika Devkota uit Kathmandu. Zijn project, Koshish, werd toen door de jury weerhouden als een voorbeeld hoe een gewezen psychiatrische patiënt een voortrekker kan worden in het neerhalen van het stigma dat nog steeds ligt op alles wat met psychiatrie te maken heeft.

Sinds de award die werd uitgereikt in Mumbai bleef Matrika met mij in contact en vroeg herhaaldelijk of er geen verdere samenwerking met Fracarita International kon worden ontwikkeld. Uiteindelijk besloot ik een stop te voorzien in mijn terugreis van Indonesië waar we de sessie met onze oversten van Azië hadden beëindigd, om zo het project van meer nabij te leren kennen.

“Koshish” prijkt op het hekken van het tussenhuis waar een 20-tal vrouwen verblijven. “Koshish” betekent “Laten we een inspanning maken” en geeft een bondige samenvatting van de filosofie die Matrika leidt. Als 15-jarige werd hij getroffen door een psychiatrische aandoening, een depressie, en voor verschillende jaren moest hij onbehandeld door het leven gaan, zijn studies geregeld onderbreken om uiteindelijk in het enige psychiatrisch ziekenhuis van Kathmandu terecht te

komen waar een strikt medisch-farmacologische behandeling toch enige soelaas bracht. Na zijn herstel was hij gegrepen door het lot van de psychiatrisch zieke medemens in zijn land. Hij ontmoette ze op de straat in totaal verwaarloosde situaties, hij zag ze ook onbehandeld thuis, dikwijls gebonden en met de voeten in houten planken vastgezet. Een situatie die we in zovele landen nog steeds moeten meemaken. Nepal met zijn 28 miljoen inwoners telt één psychiatrisch ziekenhuis in Kathmandu met een capaciteit van een 50-tal bedden en voor de rest is er niets. Dat was de beginsituatie die in 2004 Matrika aanzette om zich het lot van zijn "mede"-lotgenoten heel ernstig te nemen en daartoe studeerde hij ook verder als sociale werker. Vanaf 2008 werd "Koshish" officieel boven de doopvont gehouden en in 2011 werd een eerste tussenhuis opgericht voor de opvang van vrouwen met een psychiatrische aandoening.

In het huis zelf ontmoeten we een 15-tal vrouwen, getekend door hun psychiatrische aandoening, en verschillende met een klein kindje op de schoot. Het zijn vrouwen die thuis omwille van hun geestesziekte werden verstoten, op straat terechtkwamen en werden misbruikt, zwanger werden en dikwijls op straat hun kind ter wereld moesten brengen. Met zijn equipe, dat momenteel een 40-tal medewerkers telt, waaronder verschillende ex-psychiatrische patiënten, gaat Matrika deze mensen opzoeken en brengt ze naar het tussenhuis, waar ze behandeld worden en ook leren zorgen voor hun kind. Tegelijk start men met het terug opzoeken van de familie in de hoop dat de vrouw opnieuw in haar familie kan geïntegreerd worden. In cultuur van Nepal lijkt het logisch dat een vrouw die de familie stoort wordt weggezonden, letterlijk uit de familie wordt verstoten. Immers, wanneer een vrouw huwt behoort ze ook niet meer tot haar familie en kan geen erfenisrechten meer opeisen, terwijl de man, ook als hij huwt lid blijft van de familie en ook zijn deel in de erfenis blijft behouden. Het gevolg is dat mannen die geestesziek worden meestal in huis worden gehouden, weliswaar gebonden aan handen en voeten, terwijl vrouwen door hun man worden weggezonden maar ook niet meer bij hun ouders terechtkunnen en daarom aan hun lot worden overgelaten. Vandaar dat men in het straatbeeld overwegend vrouwelijke geesteszieken vindt en quasi geen mannen. De beelden van deze vrouwen die Matrika ons toont zijn schrijnend. Ze liggen letterlijk in de goot en worden gemakkelijke slachtoffers van mannen die zich aan hen vergrijpen. Het beeld dat we krijgen in het tussenhuis is totaal anders: het is dat van een grote familie waar vrouwen, ook al zijn ze nog sterk getekend door hun psychiatrische aandoening, zorgen voor hun kindje en leren wat het betekent moeder te zijn. Ondertussen gaat de equipe op zoek naar de familie om deze te overtuigen hun familielid toch opnieuw in hun kring op te nemen.

Dat ene huis is natuurlijk slechts een druppel op de hete plaat, want ook buiten Kathmandu vindt men geesteszieke vrouwen op de straat. Het is de droom van Matrika om ook op andere plaatsen dergelijke tussenhuisen op te richten. En ook voor de mannelijke geesteszieken wenst hij te starten met een tussenhuis, om hen

tijdelijk uit hun triestige thuissituatie te kunnen weghalen, een degelijke therapie en begeleiding te geven en hen daarna genezen en gerehabiliteerd in de familie te kunnen terugbrengen. Met zijn groep doet hij ook aan sensibilisatie en probeert echt de advocaat te zijn van de psychiatrische patiënten, ook naar de overheid toe. Recentelijk mocht hij de eerste positieve resultaten boeken met een nieuwe wetgeving rond de opvang van geesteszieken die weldra van kracht zal zijn.

In de namiddag bezoek ik samen met Matrika het enige psychiatrisch centrum. Naar de buitenkant een mooi gebouw met een grote open binnentuin en twee afdelingen: één voor vrouwen en één voor mannen. Maar binnenin het schrijnend beeld dat we op zoveel plaatsen reeds moesten zien: patiënten die op hun bed liggen, zonder enige vorm van therapie en alleen maar medicamenteus behandeld. Het is het enige psychiatrische ziekenhuis ingericht door de overheid, en daarnaast zijn een aantal kleinschalige privé-initiatieven ontstaan voor hen die kunnen betalen en die meestal als een winstgevende zaak worden beheerd. Een man vertelt dat hij al wat hij bezat aan de behandeling van zijn echtgenote had gespendeerd en nu naar dit centrum moet komen waar de zorg goedkoop is maar ook ondermaats. Eén kind loopt er gebonden rond, omdat het anders zou kunnen ontsnappen, en het smeekt me om losgeknoopt te worden. Zijn ouders staan er machteloos bij. En ook ik voel me totaal machteloos.

Matrika, voorheen Hindu en nu christen geworden, vertelt tijdens onze avondsamenkomst hoe hij probeert in deze mensen Jezus zelf te zien. Horen we hier een reflectie van ons eigen charisma? Hij is echt een bewogen man, die zich met liefde probeert in te zetten voor de meest gemarginaliseerden uit de maatschappij. Hij weigert een salaris van zijn vereniging en leeft sober in het huis met zijn moeder. En hij weet bij ondervinding wat een psychiatrische aandoening betekent in het leven van een mens. De Dr. Guislain award heeft voor hem vele poorten geopend, zelfs bij de Nepalese overheid die nu ook voor de eerste maal interesse begint te tonen in de geestelijke gezondheidszorg. Dit jaar ontvangt hij een nieuwe award, deze van de mensenrechten. Hij heeft in Nepal de geesteszieken op de kaart gezet en een beweging in gang gezet die niet meer te stoppen is. Wat één man kan doen, wanneer hij in de zaak gelooft! Het is iemand die zeker onze blijvende ondersteuning verdient. Want hij doet het uitsluitend voor hen die omwille van hun geesteszieke hun menselijke waardigheid hebben verloren. Hen in hun menselijke waardigheid herstellen blijft zijn droom, en dat is ook de onze.

Br. René Stockman